

Иринејево излагање гностичких јереси.

Гностицизам има свој корен у источњачкој и јелинској верској филозофији. Јелини су обично називали верско-филозофско учење гносис, дочим хришћани називаху овакво незнабожачко-филозофско учење лажним гносисом. Развитку гностицизма су много припомогле разне филозофске системе, нарочито Платонова филозофија са својим учењем дуалистичким, т. ј. о Богу и материји. Уз то доста је допринело и источњачко верско учење, нарочито персијски дуализам.

Гностицизам у првом веку после Христа није показао велике резултате и није имао тако велики број својих присталица, дочим у другом веку се знатно развио и задобио је многобројне присталице. У ово доба се развио у разним правцима и образовао је у главном ова четири система: 1. Сирски гностицизам; 2. опште хришћански гностицизам, који је био близак хришћанском учењу; 3. александријски гностицизам и 4. јудаистички или евијонитски гностицизам. Свака система је имала своје нарочито учење. Неке су системе имале и необично фантастично учење.

Иринеј, епископ лугдунски († 202) је лепо и опширно изложио учење гностичких јереси, које су постојале у његово доба, у својој књизи „ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνῶσεως“ (излагање и опровргавање лажног гносиса). Он је ову књигу написао на молбу једног свог пријатеља, који је хтео да дозна какво је у ствари гностичко учење Валентиново и његових присталица. Циљ му је био не само да се одазове жељи свога пријатеља, него још више да истакне сву слабу страну гностичког учења, да би тиме упозорио и опоменуо све верне хришћане да се чувају лажног гносиса и да остану

¹ Dr. W. H. Frere, History, p. 189.

чврсти и непоколебљиви у својој вери. Иринеј је изложио учење свих тадашњих гностичких јеретичких система тако јасно, да су хришћани могли добити потпуну њихову слику. Он је у главном изређао све системе гностичких јереси у првој књизи поменутог свог дела, које је написано у пет књига. Да је заиста ово дело против јереси написао Иринеј, епископ лугдунски, сведоче нам многи црквени писци, који још уз то цитирају многа места из овог дела.¹

Грчки текст овог Иринејевог дела се рано изгубио као целина, само су се сачували неки одломци, који се налазе као цитати у књигама Иполитовим, Јевсевијевим и Епифанијевим. Тих цитата има највише из прве књиге овог дела Иринејевог. До данас се сачувао један стари латински превод овог дела под називом: *Adversus haereses*.² Тачно се не зна када је настао овај латински превод. Критичари Grabe и Massuet мисле да је овај превод настао пре Тертулијана и да се истим служио Тертулијан, при изради свог дела »*Adversus Valentianum*«. Други критичар Jordan тврди сасвим обратно и доказује да се преводиоц овог Иринејевог дела служио поменутиим делом Тертулијановим. Још уз то додаје да је први латински писац који се овим преводом служио био, по свој прилици Августин. Према томе Jordan мисли да је поменути превод могао настати тек у 2. половини 4. века, и то негде у северној Африци.³ Овај латински превод, по своме постанку, дели Loofs у три дела. По његовом мишљењу први део је најстарији и могао је настати у IV. веку најраније у северној Африци, а друга два дела су доцнијега датума, т. ј. настала су можда тек у V. веку у јужној француској.⁴

Последње две књиге овог Иринејевог дела је пронашао 1910. год. Тер-Масијану у арменском преводу. Овај је превод

¹ Ἰππολύτου κατὰ πασῶν αἰρέσεων ἐλεγχοῦ βιβλ. 6 κεφ. 42; Κλημ. Αλεξ. Στρώματα βιβλ. 6 κεφ. 18; Κυρ. Ἱεροσ. 16. кат.χ. § 6. Migne: gr. ser. t. 33 col. 925; Βασ. τοῦ Μεγ. περὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος κεφ. 29 § 72. — Migne: gr. ser. t. 32 col. 201; Јевс. ист. црк. књ. 2. гл. 13; књ. 3. гл. 28 и књ. 4. гл. 29; Hieron. De viris illustribus cap. 25; Ἐπιφανίου αἰρ. 24 § 8, αἰρ. 31; § 8—34; Φωτίου βιβλιοθήκη κώδιξ § 120.

² Hieron. De viris illustribus cap. 35.

³ Jordan: Das Alter und die Herkunft der lateinischen Übersetzung des Hauptwerkes des Irenäus — Leipzig 1908.

⁴ Loofs: Die Handschriften der lateinischen Übersetzung des Irenäus — Leipzig 1900.

нађен у једном рукопису од 13. века у Еривану, а мисли се да је настао у 7. или 8. веку, и то с грчког оригинала, а никако од латинског превода.

Има нешто двадесет већих и мањих места из овог дела, преведених на сирски језик. Ово су можда само преводи неких грчких фрагмената, а никако остаци целог сирског превода.

Иринеј је, у главном, изнео учење гностичких јереси у првој књизи свога дела »Adversus haereses,« и то овим редом: Прво говори о Валентиновој јереси као најглавнијој у то доба, па затим говори о јересима Симона Мага, Менандра, Саторина, Василида, Карпократа, Киринта, Евијенита, Николајита, о разним сектама гностичким, нарочито о Варвелиотима или Варваријанима, о јересима Кердона, Маркијона, Тацијана, Офита и Кајинита.

По учењу Валентиновом, почетак и узрок свему што постоји јесте савршени и највиши еон, а то је Пропатор (пратоац) или Витос (основа). Он је невидљив, вечан и нерођен. Исто је тако вечна, као и он, Енија (мисао), која се у исто време назива Харис (милост) и Сиги (ћутање). Од Витоса су произашли Нус (разум) и Алитија (истина), од којих су опет произашли Логос (реч) и Зои (живот). Од њих су пак произашли Антропос (човек) и Еклисија (црква). Ових осам поменутих еона чине једну ограду, т. ј. скуп од осам еона, који су стварно корен и основа свега што постоји.

Од Логоса и Зои, поред Антропоса и Еклисије, произашли су и других десет еона, а то су: Витиос (дубок) и Миксис (мешање), Агиратос (вечно млад) и Енесис (јединство), Автофис (који се рађа од себе самог) и Идони (уживање), Аинитос (непокретан) и Синкрасис (узддржљивост), Моногенис (јединорођени) и Макарија (блажена). Ових десет еона чине једну декаду, т. ј. скуп од десет еона.

Од Антропоса и Еклисије су произашли дванајест еона, а то су: Параклит (утешитељ) и Пистис (вера), Патрикос (очински) и Елпис (нада), Митрикос (матерински) и Агали (љубав), Аинус (вечни разум) и Синесис (разборитост), Еклисиастикос (црквени) и Макариотис (блаженство), Телитос (воља) и Софија (мудрост). Ових дванаест еона чине једну додекаду, т. ј. скуп од дванајест еона, а сви заједно скуп од тридесет еона или испуњење (πλήρωμα) небеског света.

Нико од поменутих еона није био у стању ни да види ни да разуме биће Пропатора или Витоса, само је то био у стању Нус, и он усхићен од радости што може гледати свога праоца и његову бескрајну величину, покушао је да извести и остале еоне о томе како је Пропатор или Витос бескрајно велик, како он нема почетка ни свршетка, како нема места где он није и како је немогуће га видети, али га је у томе спречавала Сиги, по вољи и заповести Пропатора. Сви остали еони су били жељни да упознају свога праоца, од кога су сви постали.

Најмлађи еон Софија је хтела да роди једног еона, али без учешћа свог мужа Телитоса. Њезина се жеља остварила, али није родила оно што је хтела, т. ј. еона, него једно чудовиште. Рођење овог чудовишта је изазвало у плироми читаву узбуну међу еонима, који су се плашили да се и од њих не роде таква чудовишта. Софија је с муком и болом подносила своју злу судбину што је родила такво чудовиште. Остали еони, сажаливши се на њу, замолили су Витоса да ожалосћену и унесрећену Софију утеши и да је награди бољим породом. Витос је, на молбу њихову, допустио да Софија роди још једног еона, и она је родила Ороса (планину), који је сасвим удаљио из небесне плироме чудовиште. Сада је Орос постао граница небеске плироме. После свега овога што се одиграло у плироми, Витос издаје наредбу еонима Нусу и Алитији да роде Христа и Св. Духа. Када су се они родили, настао је мир и ред у небесној плироми.

Чудовиште, које је названо још Ентимисис (успомена) и Ахамот (јеврејска мудрост — *κάτω σοφία*) и које је Орос протерао из плироме, побегло је у пуну и ненасељену земљу где влада вечити мрак. Из патња и мука овог чудовишта створен је овај видљиви свет. Његова је жеља била да овај видљиви свет прекрене у плирому. Од ове жеље је настала душа света и душа Димијургова (створитеља света). Из суза његових створила се влага, од смеха светлост, а из туге и страха су настали разни елементи света. Христос који се налази у небесној плироми, послао је Сотира (спаситеља) да ослободи Ахамот од његових патња и мука. Сотир је извршио поверену му улогу и ослободио је Ахамот од патњи и мука. Тако је слободни Ахамот изабрао себи боравиште средину између небеске плироме и овог видљивог света. Пре свега овога Ахамот је из свог душевног бића родио Димиурга, који је узео себи за

боравиште једно место испод оне средине између плироме и материјалног света, где се налазила његова мајка Ахамот. Димиург је створио материјални свет и у њему човека материјалног и духовног. Ахамот је, без знања свог сина Димијурга, посејала и бацила своје духовно семе. Помоћу овог семена људи су могли да дођу до средине између плироме и материјалног света, т. ј. до места где борави Ахамот, која је у исто време и мајка пневматичара.

У овом видљивом свету постоје три главна елемента, а то су: материјални (ὕλη), средње духовни (ψυχή) и чисто духовни елемент (πνεῦμα). Према томе људи, који су састављени из сва три елемента, они су и хиличари, психичари и пневматичари. Присталице Валентинове убрајаху себе у пневматичаре, јер мишљаху да они у својој природи имају све духовне елементе, које им је послала Ахамот. Они проповедаху да су све поменуте елементе развили до савршенства и тиме добили потпуно сазнање о Богу и Ахамоту. За обичне хришћане говораху да су психичари, а хиличаре сматраху сатаниним присталицама.

Крај овом свету биће тада када Ахамот, заједно са пневматичарима, буде напустио своје место боравка, т. ј. средину између плироме и видљивог света и уђе у Небеску плирому и тамо се уједини с Христом. Тада ће Димиург напустити своје место боравка и заузеће, заједно са психичарима место средине између неба и земље, где је раније била његова мајка Ахамот. Психичари немају никакове могућности да уђу у небеску плирому, а хиличаре ће заједно са материјом сагорети ватра.

Присталице Валентинове су износили доказе из јеванђеља, помоћу којих су тврдили да постоје тридесет еона. Многа места су из св. Писма нарочито изопачили и тумачили их на свој начин. По том кривом тумачењу су доказивали да се Ахамот, пневматичари, психичари и хиличари налазе изван небеске плироме.¹

Иринеј помиње и неке ученике Валентинове, који су даље развијали његову јерес. Од ових ученика су били најистакнутији Птоломеј, Секунд и Марко Маг.

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib I. cap. 1—8; Migné: *gr. ser. t. 7. col. 445—537.*

Пошто је Иринеј описао Валентинову јерес, он прелази на Симона Мага, кога сматра за зачетника свих јереси уопште. У почетку описује његов живот и каже да је родом из Самарије. Самарјани су га поштовали као велику божанску силу. Он се крстио у Самарији, где је покушао да од апостола Петра и Јована купи за новац право полагања руку, т. ј. давати Св. Духа. Апостоли су га одбили, и он је после отпао од апостолске цркве. Доцније се здружио с неком Јеленом из Тира и с њом је путовао по истоку. Он је себе огласио месијом и Богом, а за Јелену је говорио да је Енија (божански разум) и да је она мајка анђела. Њезина деца анђели, који су у исто време творци света, истерали су је с неба и бацили у материју. Енија је на земљи прелазила из једног тела у друго, док није прешла у Јелену, пратилицу Симона Мага. Сада је Симон Маг, као Бог, сишао на земљу да овај женски еон, т. ј. Јелену, одведе на небо и да спасе све оне људе, који буду у њега и у Јелену веровали.

После тога говори о Менандру, његовом наследнику, који је такођер био Самарјанин и који је био врло велики чаробњак. Он је говорио да је послан од спаситеља да спасе људе. И он је тврдио да су анђели створили свет. За анђеле је говорио, као и Симон Маг, да су рођени од Еније. И он се издавао за еона и месију.¹

Даље говори Иринеј о јеретнику Сатурнину, који је био родом из Антијохије. За Сатурнина каже да је учио да постоји непознати отац, који је створио анђеле, арханђеле, силе и власти. Цео овај свет и све што се у њему налази створили су седам анђела. Анђели су створили и човека, и то на овај начин: Они су једаред видели неку сјајну слику, која се са висине спуштала доле. Анђели су покушали да је задрже, али је слика на то одлетела у висине, одакле је силазила, и изгубила се. Када су то видели, они се посаветују међусобно и реше да створе човека, који ће одговарати, по свом лику, поменутој слици. Пошто су тако начинили човека, покушали су да га усправе, али он се није могао усправити, већ је пузио по земљи као црв. Горња сила се сажали на ово биће, па посла животну искру (σπινθήρ), која је усправила човека и дала

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib I. cap. 23 § 1—5; Migne: gr. ser. t. 7. col. 670—673.

му живот. После смрти човекове, искра живота се преобраће у горњу силу, која је послала на земљу да оживи човека, а тело човекје се распада и труне у земљи.

Јеврејски Бог је један од оних седам анђела који су створили свет. Непознати отац је хтео да обори с власти све анђеле створитеље, па с њима и јеврејског Бога, зато је послао Христа који је имао за главни задатак то да уништи јеврејског Бога и да спасе оне људе који у оца верују, а то су они људи који у себи имају искру живота. Анђели су у почетку створили две врсти људи, и то добре и рђаве. Демони су били ти, који су потпомагали зле људе. Најзад морао је доћи Спаситељ да уништи демоне и с њима зле људе, и да у исто време спасе добре људе. Брак и рађање деце је грех и дело сатанино. Јести животињско месо сматра се за грех.

У главном Сатурниново учење се своди на борби против јеврејског Бога, створитеља света и против сатане, који влада материјом. Свуда се код Сатурнина примећују две супротности, а то су највиши и непознати Бог и сатана, господар материје уопште.¹

После Сатурнина Иринеј прелази на Василида, који је учио да је од нерођенога оца произашао најпре Нус (разум), а од Нуса Логос (реч), од Логоса пак Фронисис (разборитост), од које су опет произашли Софија (мудрост) и Динамис (сила). Из ових последњих су произашле власти силе и анђели, који су створили прво небо. Путем еманације ових првобитних анђела, постали су други анђели, који су створили друго небо, слично првом. Од ових анђела су настали опет нови анђели, који су начинили треће небо. Они анђели који су изашли из трећег неба начинили су четврто небо. Тако су се на тај начин стварали нови анђели и нова небеса, док није настало 365 небеса. Анђели, који су начинили последње небо, створили су све у свету и поделили су целу земљу и све народе између себе. Један од ових анђела створитеља био је одређен да буде вођа и звао се исто као и јеврејски Бог. Он је хтео својим људима, т. ј. Јеврејима да потчини све остале народе. Због тога су остали анђели устали против њега. То је дало повода другим народима да се одвоје од Јевреја. Када

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 24 § 1 et 2; Migne: gr. ser. t. 7 col. 673—675.

је нерођени отац видео да људи срљају у пропаст, послао је овог прворођеног Нуса, названог Христа да ослободи све оне који буду веровали у њега. Христос се јавио народима на земљи као човек, па је сам и страдао.¹

Даље Иринеј говори о Карпократу и каже да су он и његове присталице учили да су свет и све што је у њему створили анђели, који беху много нижи од нерођеног оца. За Исуса Христа говораху да је син Јосифов и да се одликовао од осталих људи по томе што је имао силну и чисту душу. Нерођени отац је дао Исусовој души такву силу, да је она могла да презре анђеле, створитеље света. Не само душа Исусова, него и свакога онога који је примио силу од нерођеног оца, у стању је да презре анђеле створитеље, и у том случају њихова душа може бити једнака Исусовој. Због оваквог учења било их је међу Карпократовим присталицама и таквих који су себе сматрали вишим и јачим од Исуса и његових апостола, јер су они веровали да сваки онај који презре земаљско царство више него Исус, може постати бољи и савршенији од Исуса. Они су веровали и то да душе људске прелазе из једног тела у друго, и на тај начин прекидају све грехове, па ослобођене и очишћене од сваког греха, одлазе нерођеном оцу који ће их спасити.

Иринеј каже да су присталице Карпократове често сликале Христа. Они су правили лепе слике од разних боја, и те слике Христове стављали су међу сликама славних незнабожачких филозофа, као Питагоре, Платона, Аристотела и осталих, којима су одавали поштовање исто тако као и незнабошци.²

После тога Иринеј говори о Киринту и каже да је он учио како овај свет није створио први Бог него нека друга сила, која стоји далеко од првог Бога, те због тога није ни познавала у пуној мери првог Бога. За Исуса каже да се није родило од девојке, него природним путем од Јосифа и Марије. Он се од осталих људи одликује праведношћу, разумом и мудрошћу. Када се крстио у Јордану, сишао је на њега Христос у виду

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 24 § 3—7; Migne: gr. ser. t. 7. col. 675—680.

² Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 25. § 1—6; Migne: gr. ser. t. 7. col. 680—686.

голуба, послан од првог Бога. Христос, који је проповедао веру у непознатог Бога и који је чинио чудеса, удаљио се од Исуса. Тако је страдао и васкресао само Исус, а не Христос.¹

За Евијоните каже Иринеј да су они учили да је овај свет Бог створио. Они су се служили Матејевим јеванђељем, презираху апостола Павла, сматрајући га за отпатника од јеврејског закона и обичаја. Евијонти се обрезаваху и поштоваху све прописе Мојсијева закона, живљаху на исти начин као и Јевреји. Они сматраху да је Јерусалим божја кућа.²

Даље говори о Николајитима и каже да су они такав назив добили по свом учитељу Николају, једном од седам ђакона, које су рукоположили апостоли. Они живљаху индиферентно према свему. Њихово учење се најбоље види из Јовановог откривења. Николајити су учили да нема разлике између људи који чине прељубу и једу идолско јело од оних који обратно раде.³

После тога прелази на Кердона, за кога каже да је дошао у Рим, док је тамо седео на епископској столици Игин око 140. год. Он је учио да је он од пророка објављени Бог и да није отац Господа Исуса Христа, јер њега познају, а отац Христов се не може познати. Један је од њих праведан, а други је пак добар.⁴

Наследник Кердонов је био Маркијон, родом из Понта, за кога каже Иринеј да је проширио Кердоново учење. Он је учио да је Бог, кога су објавили закон и пророци, злочинац, да је жељан ратова, да је несталан у мишљењу и да је противан самом себи. Исус Христос је дошао од Оца и јавио се Јеврејима у човечјем облику. Он је укинуо јеврејски закон, пророке и сва божја дела. Маркијон је потпуно искварио Лукино јеванђеље, изоставио је намерно све што је написано о рођењу господњем и све оно што Христос каже о свом оцу као створитељу. Исто је тако искварио и посланице апостола

¹ Ireneus: Adversus haereses lib. I. cap. 26. § 1; Migne: gr. ser. t. 7. col. 686.

² Ireneus: Adversus haereses lib. I. cap. 26 § 2; Migne: gr. ser. t. 7. col. 686 et 687.

³ Ireneus: Adversus haereses lib. I. cap. 26 § 3; Migne: gr. ser. t. 7. col. 687.

⁴ Ireneus: Adversus haereses lib. I. cap. 27 § 1; Migne: gr. ser. t. 7. col. 687 et 688.

Павла, изостављајући све оно што је Павле говорио о Богу као створитељу света. Он је учио и то да ће се спасити само они који буду прихватили његово учење. Кајина и сличне њему, Содомите и Египћане и сличне њима и све незнабошце који су се рђаво владали спасио је Господ и узео их је у своје царство, зато што су му изашли у сусрет, када је силазио у Ад. Напротив, Авеља, Еноха, Ноја и остале праведнике и потомке патријарха Аврама, као и све пророке није спасио Христос, зато што му нису изашли у сусрет када је силазио у Ад. Тако су њихове душе и даље морале остати у Аду.¹

После тога говори Иринеј о Тацијану, за кога каже да је развио учење о еонима, слично Валентину. Он је проповедао строги енкратизам и учио је да је брак блуство. Вино је пак забрањивао чак и у причешћу.²

Даље говори о осталим огранцима Валентинове јереси, који се називају Варвелоити или Варвелонити, који су учили еманацију еона. Они су учили да постоји неки еон који никада није старио и који увек беше девичанског духа, а називаху га Варвелон. Неки безимени отац је хтео да се појави пред самим Варвелоном. Енија, која је произашла од њега, стала је пред лицем његовим и захтевала је Прогносис (претходно знање). Када је родила Прогносис, па затим Еониа Зон (живот вечни), онда је између њих прослављени Варвелон, који је гледао у величину, и радостан родио сличну себи светлост. За њега кажу да је зачетник светлости и сваког рађања. Отац, када је видео ову светлост, благословио је. Они кажу да је овај отац Христос, који поново захтева да му се да Нус (равум) и Нус је произашла од њега. Поврх тога отац је родио Логос. Сада су спојени међусобно Енија, Логос, Афгартасија и Христос. Вечни живот пак је спојен са Телиматосом (вољом), а Нус са Прогносисом. Ови сви величаху велику светлост и Варвелон.

После је из Еније и Логоса произашао Автогенисис да прикаже велику светлост. Овome је све подложено, па чак и Алитија. Алитија и Автогенисис стоје у вези. Из светлости, т.ј. Христа, произашле су четири светлости, које су стајале

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 27. § 2—4; Migne: gr. ser. t. 7. col. 688 et 689.

² Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 28. § 1 et 2; Migne: gr. ser. t. 7. col. 690 et 691.

око Автогенисиса. И Телиматос и вечни живот (Еониа Зои) произвеле су опет четири еона, који су били у служби поменутих светлостима, а то су Харис, Телисис, Синесис и Фронисис. Харис се ујединио с првом светлошћу и назвао је Хармоген, Телисис са другом и назван је Рагуел, Синесис пак с трећом светлошћу и назвао је Давид, а Фронисис пак с четвртим и назван је Еделет. Када су се сви средили, Автогенесис је родила човека савршеног и истинског, кога назову Адамант. Из Антропоса и Гносиса рођено је дрво које такођер називају Гносис. Затим је из првог анђела произашао Св. Дух, кога називају Софија и Пруникос. Када је овај видео да није ни с ким уједињен, тражио је да се некоме придружи, али пошто не налазаше никога, гледаше даље ниже да нађе жену. Доцније је, кажу, он родио Проархонта, за кога кажу да је собом однео велику врлину од мајке своје, да се је удаљио од ње и да је начинио чврстим небо, у коме он станује. Доцније је, кажу, он ујединио се са смелошћу и с њом родио Какију (злоћу), Зилин (ревност), Иринин (мир) и Епитимију (жељу). Када је све ове родио, мајка Софија, ожалосћена је побегла у висине.¹

Затим прелази Иринеј на офите и каже да су они учили да прва светлост беше у Витосу. Ова светлост је у ствари први човек и она је извор свега што постоји. Из првог човека је произашла Енија (разум) коју офити називаху сином човечјим или другим човеком. Испод првог човека и Еније стајаше Св. Дух, а испод Св. Духа четири елемента: вода, мрак, понор и хаос. Тако изнад поменутих елемената стајаше Св. Дух, кога офити сматраху првом женом. Први и други човек су се заљубили у Дух. Из Духа се родила светлост, т.ј. Христос, као трећи човек.

Свети Дух беше женско, зато га офити називаху мајком живих, која не могла подносити сувише велику светлост, зато је Христос узео своју мајку и с њом је отишао на место где се налазаше права црква. Ову цркву сачињаваху удружени отац свега (први човек), Енија (други човек), Св. Дух и Христос (трећи човек).

Из жене, т. ј. Св. Духа изашла је суштина светлости и пала је у воду. Она се сада назвала Пруникос (блудница) и

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 29. § 1—4; Migne: gr. ser. t. 7. col. 691—694.

Софија (мудрост). Била је уједно и мушко и женско. Пруникос је сада пливала по води, из које је произвела материјално тело. Ова материја беше врло тешка и не могаше да се одвоји од воде, али, уз припомоћ светлости која је била у њој самој, изашла је из воде и успела се високо, где је од свог тела створила небо и ту је изабрала себи седиште.

Из суштине светлости материје и Пруникоса и Софије родио се син, назван Јалдаваот (син хаоса), од кога се опет родио син Јао, а од Јаоа велики Саваот, од Саваота Адонев, од Адонева Елоев, од Елоева Ојев, од кога се најзад родио Астафев. Ових седам су поделили између себе силе, власти и анђеле. Они су заједнички створили Адама и Еву. Када су их стварали, сви седам су били на небу, одакле су управљали и небом и земљом. Таково стање није стално трајало. Разлог је томе био тај што је Јалдаваот, без дозволе своје мајке, изродио синове и потомке своје, а тако исто је створио анђеле, арханђеле, силе, моћи и власти. Његови синови су имали у себи моћ и силу, па су се с тога почели свађати са својим оцем. Јалдаваот, огорчен на своје синове због таковог држања, бацио је поглед свој доле на материју, и тако је родио сина у облику змије. Овај је сада покушао да обори свога оца Јалдаваота. Мајка Јалдаваотова, која је била непријатељски расположена према своме сину, наговори змију да превари Адама и Еву тако, да они прекрше заповест Јалдаваота, свога творца. Змија је извршила своју улогу; и Јалдаваот, расрђен и озлојеђен на Адама и Еву што су прекршили његову заповест, отерао је са неба змију, зато што је праоцима открила тајну. Офити су поштовали змију, јер је она прва дала људима знање.¹

Најзад Иринеј говори о Кајинитима и каже да су поштовали Кајина, а тако исто Исава, Кореа, Содомите и њима сличне људе, зато што је њих мрзео створитељ света. Кајинити презираху творца света и његов закон. Тако исто поштоваху и издајника Јуду, јер је он једини од апостола имао право знање. Јуда је добро урадио што је продао Христа за спас људи, јер је смрћу Христовом уништено и разорено царство Димијур-

¹ Ireneus: *Adversus haereses* lib. I. cap. 30. § 1—15; Migne: gr. ser. t. 7. col. 694—704.,

гово. Кајинити имаху лажно јеванђеље, названо Јудино јеванђеље.¹

Овим је у главном приказано Иринејево излагање система гностичких јереси, којих је у његово доба било много. Ово Иринејево излагање је врло потребно и корисно за познавање разних система гностичких јереси и служи нам као важан прилог за историју цркве.

Др. М. Микијељ.
